

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS
TA'LIM VAZIRLIGI**

"RO'YXATGA OLINDI"

№ VM-343-53407-3.20

"1" iyul 2003 y.

"TASDIQLANDI"

O'zbekiston Respublikasi

Oliy va o'rta maxsus

ta'lim vazirligi

"8" iyul 2003 y.

**BANK ISHI TARIXI
fanidan
DASTUR**

**Oliy ta'limning 340000 - "Biznes va boshqaruv"
ta'lim sohasidagi 5340700 - "Bank ishi"
bakalavriat yo'nalishi uchun**

Toshkent - 2003

Tuzuvchilar: prof. Abdullaeva Sh. Z.,
dots. Arzumanyan S. Yu.

Taqrizchilar: dots. Toymuhammedov I.,
dots. Murugova I. A.

"Bank ishi tarixi" kursida banklarning paydo bo'lishi, bajaradigan operatsiyalari ko'lamining kengayib borishi, banklarning turlari, ularning kredit tizimining asosiy bo'g'ini sifatida faoliyat olib borishi, pul islohotlari, kredit islohotlari, kredit mexanizmining va bank tizimining takomillasha borish bosqichlari, O'zbekistonda mustaqil pul-kredit tizimining barpo etilishi bilan bog'liq savollar o'rganiladi.

Dastur Toshkent Moliya instituti Ilmiy Kengashida muhokama qilingan va nashrga tavsiya etilgan (2003 yil 25 aprel 9-sonli bayonnoma).

Dastur O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi oliy o'quv yurtlararo ilmiy-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengash majlisida muhokama qilingan hamda nashrga tavsiya etilgan (2003 yil 1 iyul 37-sonli majlis bayoni).

1. SO'Z BOSHI

Bank ishi tarixi fanini o'qitishning maqsadi va vazifalari

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 16 avgust 2001 yildagi 343-sonli qaroriga asosan tasdiqlangan ta'lim standartiga binoan "Bank ishi tarixi" fani o'qitiladi.

Bank ishi tarixi kursida banklarning paydo bo'lishi, ular bajaradigan operatsiyalari ko'lamining kengayib borishi, ularning turlari hamda kredit tizimining asosiy bo'g'ini sifatida faoliyat olib borishi, pul islohotlari, kredit islohotlari, kredit mexanizmining va bank tizimining takomillasha borish bosqichlari, O'zbekistonda mustaqil pul-kredit tizimining barpo etilishi bilan bog'liq savollar o'rganiladi.

Fan bo'yicha talabalarning bilimiga, uquviga va ko'nikmasiga qo'yiladigan talablar

"Bank ishi tarixi" kursida banklarning va pul-kredit munosabatlarining yuzaga kelishi, ularning rivojlanishi, banklar va kredit tizimi faoliyatining takomillasha borish bosqichlariga alohida to'xtalib o'tilgan holda quyidagi talablarga talabalarni rioya qilishlari talab etiladi:

- talabalar fanni o'rganish davrida har bir o'tiladigan mavzu bo'yicha o'qituvchi tomonidan so'raladigan tayanch ibora, test savollariga javob berib, tegishli masalani echa olishi;
- o'qish davrida yozma nazorat ishlarini bajarishi va referatlar tayyorlash;
- fanni o'zlashtirish natijasida va kelajakda talaba bank tizimida bo'ladigan o'zgarishlarni bilishi lozim.

O'quv rejasidagi boshqa fanlar bilan aloqasi

"Bank ishi tarixi" kursi institutlarda o'rganiladigan boshqa iqtisodiy fanlar bilan uzviy bog'liqdir.

Bu fan banklar pul-kredit munosabatlarining rivojlanish bosqichlarni o'zida aks ettirib, "Pul, kredit va banklar", "Monetar siyosat va pul-kredit orqali muvofiqlashtirish", "Banklarda buxgalteriya hisobi va operatsion texnika", "Bank menejmenti va marketingi" va boshqa fanlar bilan uzviy bog'liqdir.

Fanni o'qitishdagi yangi texnologiyalar

Talabalar o'qish jarayonida banklarning rivojlanish tarixini kompyuter texnikasidan foydalangan holda o'rganishi, ho'jalik sub'ektlari o'rtasida hisob-kitoblarni olib borish bilan bog'liq kompyuter dasturlari bilan tanishadilar. Fanning ba'zi mavzularini yoritishda audio va video texnikadan foydalaniladi.

Fanni o'qitish semestrlari va uslubiy ko'rsatmalar

Talabalar O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki muzeyi, Noyob metallar muzeyi va o'quv banklarida sayyor darslar o'tadilar. Fanni o'rganish 4-semestri o'z ichiga oladi va u tarkibiy jihatdan ma'ruza, amaliy darslardan iborat.

Umumiy va o'quv ishlari turlari bo'yicha hajmi

Oliy kasbiy ta'limning davlat standartlarida mazkur kursga 81 soat hajmda vaqt ajratilgan. Ularning 18 soati ma'ruza, 36 soati amaliy mashg'ulot. Bundan tashqari 27 soat hajmda vaqt mustaqil ta'limga ajratilgan. Bank ishi tarixi fanidan olgan bilimlar talabalarning boshqa mutaxassislik fanlar bo'yicha oladigan bilimlarini mustahkamlashga asos bo'lib, kundalik faoliyatida uchraydigan dolzarb amaliy masalalarni echishda hamda zamonaviy iqtisodiyotga doir adabiyotlarni o'rganib malakalarini oshirishlarida qo'l keladi.

2. FAN DASTURI

Bank ishi tarixi fanining maqsadi va vazifalari

Fanning boshqa fanlar bilan uzviy bog'liqligi. Bozor iqtisodiyotiga o'tishda kursning maqsadi va vazifalari.

Banklar va banklarning tashkil topish tarixi

Bank tushunchasi va uning iqtisodiy mazmuni. *Banklarning paydo bo'lish tarixi, jirobanklar, aksioner banklar, davlat banklari.* Turli mamlakatlarda banklarning tashkil topish bosqichlari.

Banklar kredit tizimining asosiy bo'g'ini sifatida

Kredit tizimi, uning asosiy bo'g'inlari. *Banklarning asosiy funksiyalari va maqsadlari.* Hisob-kitoblar, pul muomalasi, kredit munosabatlarini olib borishda banklarning roli.

Turkistonda pul-kredit munosabatlarining rivojlanishi

Turkistonda pul munosabatlarining shakllanishi, pul birliklarining muomalaga chiqarilishi. *Turkiston zaminida birinchi banklarning paydo bo'lishi, ular bajaradigan operatsiyalar.* Pul va kredit islohotlari. Pul-kredit tizimining rivojlanish bosqichlari.

Pul islohotlari va ularni o'tkazish amaliyoti

XIX-asr oxirida o'tkazilgan pul islohotlari. *1922-24 yillarda o'tkazilgan pul islohoti. 1947-yildagi pul islohoti. 1961-yildagi pul denominatsiyasi.*

Kredit mexanizmi va kredit islohotlari

Kredit mexanizmi, uning elementlari. Kredit islohotlari, ularning zarurligi, maqsadi. *1930-32 yillardagi kredit islohoti, maqsadi, o'tkazilish bosqichlari.* Kredit mexanizmidagi o'zgarishlar, uning takomillashuvi. 1980-90 yillarda kredit tizimining qayta shakllanishi.

O'zbekistonda mustaqil pul-kredit tizimining barpo etilishi

O'zbekiston mustaqilligining birinchi yillarida pul muomalasi va kredit. *Mustaqil bank tizimining barpo etilishi.* Bank tizimida yuz bergan o'zgarishlar va ikki pog'onali bank tizimining tashkil etilishi. *O'zbekiston Respublikasining pul islohoti va milliy pul birligi - so'mning muomalaga kiritilishi.* Hozirgi davr bank kredit va pul tizimiga qisqacha ta'rif.

3. AMALIY MASHG'ULOTLARNING MAVZULARI

Bank ishi tarixi faninig maqsadi va vazifalari

Fanning boshqa fanlar bilan uzviy bog'liqligi. Bozor iqtisodiyotiga o'tishda kursning maqsadi va vazifalari.

Banklar va banklarning tashkil topish tarixi

Bank tushunchasi va uning iqtisodiy mazmuni. Banklarning paydo bo'lish tarixi, jirobanklar, aksioner banklar, davlat banklari. Turli mamlakatlarda banklarning tashkil topish bosqichlari*.

Banklar kredit tizimining asosiy bo'g'ini sifatida

Kredit tizimi, uning asosiy bo'g'inlari*. Banklarning asosiy funksiyalari va maqsadlari. Hisob-kitoblar, pul muomalasi, kredit munosabatlarini olib borishda banklarning roli.

Turkistonda pul-kredit munosabatlarining rivojlanishi

Turkistonda pul munosabatlarining shakllanishi, pul birliklarining muomalaga chiqarilishi*. Turkiston zaminida birinchi banklarning paydo bo'lishi, ular bajaradigan operatsiyalar. Pul va kredit islohotlari. Pul-kredit tizimining rivojlanish bosqichlari.

Pul islohotlari va ularni o'tkazish amaliyoti

XIX-asr oxirida o'tkazilgan pul islohotlari. 1922-24 yillarda o'tkazilgan pul islohoti. 1947-yildagi pul islohoti. 1961-yildagi pul denominatsiyasi*.

Kredit mexanizmi va kredit islohotlari

Kredit mexanizmi, uning elementlari. Kredit islohotlari, ularning zarurligi, maqsadi*. 1930-32 yillardagi kredit islohoti, maqsadi, o'tkazilish bosqichlari. Kredit mexanizmidagi o'zgarishlar, uning takomillashuvi. 1980-90 yillarda kredit tizimining qayta shakllanishi.

O'zbekistonda mustaqil pul-kredit tizimining barpo etilishi

O'zbekiston mustaqilligining birinchi yillarida pul muomalasi va kredit. Mustaqil bank tizimining barpo etilishi*. Bank tizimida bo'lgan o'zgarishlar va ikki pog'onali bank tizimining tashkil etilishi. O'zbekiston Respublikasining pul islohoti va milliy pul birligi so'mning muomalaga kiritilishi*. Hozirgi davr bank kredit va pul tizimiga qisqacha ta'rif.

4. TAVSIYA ETILAYOTGAN MAVZULAR BO'YICHA KO'RGAZMA-NAMOYISH MATERIALLARI: INFORMATSION-TEXNIK VOSITALAR

Internet saytlari: WWW.bizbook.ru, WWW.chtivo.ru.

Audio-video jihozlar - mavzuga bag'ishlangan video kassetalar.

Kodoskop orqali ko'rsatiladigan slaydlar:

- Banklarning paydo bo'lish va rivojlanish bosqichlari mavzusi bo'yicha 2ta slayd;
- Pul islohotlari va ularning xususiyatlari mavzusi bo'yicha 3ta slayd;
- Kredit islohotlari va kredit mexanizmi mavzusi bo'yicha 2ta slayd.

5. O'ZLASH TIRISHNING NAZORATI

Fan bo'yicha talabalarning o'zlashtirishlarini baholash semestr (o'quv yili) davomida muntazam ravishda olib boriladi va quyidagi turlar orqali amalga oshiriladi:

- joriy baholash (JB) 35%;
- oraliq baholash (OB) 35%;
- yakuniy baholash (YaB) 30%.

JB va OB turlar va belgilangan ballar miqdori (o'quv rejasida fanga semestr (o'quv yili) uchun ajratilgan soatning) 70%, yakuniy baholash esa 30% miqdorida belgilanadi.

Fan bo'yicha dastur to'la o'tilgandan keyin YaB "yozma ish" usulida (o'quv rejasiga ko'ra) o'tkaziladi.

Tayanch tushunchalariga asoslangan (yozma ish) usulini o'tkazish tartibi "Reyting tuzishning yakuniy baholash bosqichida "Yozma ish" usulini tadbiiq etish bo'yicha Namunaviy nizom" bilan belgilanadi.

Semestr o'quv yili davomida o'qitilgan fan bo'yicha 55 va undan yuqori foizni to'plagan talaba qoniqarli o'qiyotgan deb hisoblanadi. Fan bo'yicha maksimal ballning 55% idan kam ball to'plagan talaba qoniqarsiz o'qiyotgan (qarzdor) deb hisoblanadi.

Semestr davomida fan bo'yicha to'plangan ballar quyidagi o'zlashtirish ko'rsatkichlari bilan baholanadi:

- 86-100 - "a'lo" - 46,4-54,0 ball;
- 71-85 - "yaxshi" - 38,3-45,9 ball;
- 55-70 - "qoniqarli" - 29,7-37,8 ball.

6. ADABIYOTLAR

Asosiy adabiyotlar

1. "O'zbekiston Respublikasining "Markaziy banki to'g'risida"gi Qonun. T.,- 1996.
2. "O'zbekiston Respublikasi banklar faoliyati to'g'risida"gi Qonun. T., 1996.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmonlari 1995 y 5 yanvardan 2001 yil 1 yanvargacha –T.: Adolat, 2000.

4. Karimov I.A. O'zbekiston iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirish yo'lida. -T., 1995.
5. Abdullaeva. Sh. Bank ishi. O'quv qo'llanmasi -T., 2000.
6. Abdullaeva. Sh. Pul, kredit va banklar. -T., 2000.
7. Abramova G.S. Psixologiya tolko dlya studentov. Uchebnoe posobie. -M., 2001.
8. Abalov A.E. Mejdunarodniy rinoq dragotsennix metallov: osnovnie printsipi funktsionirovaniya. -M., 2001.
9. Abashina A. M. Simonova N.N. Kredit i zaymi. -M., 1997.
10. Asaliev A.I. i dr. Banki 95, 1,2 tom. -M., 1996.
11. Banki i bankovskoe delo / Pod. Red. I.T. Balabanova. –SPb.: Piter, 2001.
12. Bratko A.G. Bankovskoe pravo: Teoriya i praktika. –M.: PRIOR, 2000.
13. Bankovskoe delo: Upravlenie i texnologiya: Ucheb. posobie dlya VUZov Pod red. prof. A.N. Tovasheva, N. Yunitidana. -M., 2001.
14. Boshcharin G.P. Nachalo finansovoy matematiki. -M., 1997.
15. Bukado V.I. i dr. Banki i bankovskie operatsii. -M., 1996.
16. Voronov P.Yu. Stranitsi istorii deneg. -M., 1996.
17. Vera Smit. Proisxojdeniya tsentralnix bankov. -M.: 1996.
18. Varyash I.Yu. Bankovskaya sotsiologiya. Ekspertnie otsenki v bankovskom dele. -M., 1999.
19. Valovoy G.I. Istoriya mendjmenta. -M., 1997.
20. Gindin I.R. Gosbank i ekonomicheskaya politika tsarskogo pravitelstva. -M., 1960.
21. Gafarli M.S. i Kasaev A.Ch. Uzbeksckaya model razvitiya: Mir i stabilnost – osnova progressa. –M.: DROFA, 2000.
22. Dord F. Polfrenan D. Osnovi bankovskogo dela. -M., 1998.
23. Drobozina L.A. Finansi, denejnoe obrashchenie, kredit. -M., 1997.
24. Jukov E.F. Dengi, Kredit, Banki, Tsennie bumagi Praktikum: Uchebnoe posobie. -M., 2001.
25. Iminov O.K. Kreditniy mexanizm v sovremennix usloviyax. Monografiya. - T.: TGEU, 2000.
26. Iqtisodiy yo'nalishlar choraklik nashr. O'zbekiston. Aprel-iyun. 2001.
27. Kakoe finansovoe uchrejdienie neobxodimo dlya Turkestanskogo kraja. -T., 1871.
28. Kazimogomedov A.A., Ilyasov S.M. Organizatsiya denejno-kreditnogo regulirovaniya. - M.: Finansi i statistika, 2001.
29. K ustroystvu zemelnogo banka. -T., 1909.
30. Kessler G. V dni organizatsii Gosbanka v Turkestanskom krae. -M., 1971.
31. Klem V. Sovremennoe sostoyanie trgovli v Buxare. -M., 1883.
32. Klaus R. Kak vesti dela s bankami. -M., 1999.
33. Kerner X.X. Otmivanie deneg. -M., 1996.

34. Larionova I.V. Reorganizatsiya kommercheskix bankov. -M., 2000.
35. Leksin V. Kredit i banki. -M., 1996.
36. Mullajonov F. I. dr. Bankovskaya sistema Uzbekistana v godi nezavisimosti -T., 1996.
37. Mullajanov F. O'zbekiston Respublikasi bank tizimi -T., 2001.
38. Markova M. Komercheskie banki i ix operatsii. -M., 1999.
39. Popov V.V. Banki na perexode -M., 2001.
40. Rogojin N.P. Sredne Aziatskiy Kommercheskiy bank. -M., 1925.
41. Savchuk V.P. Primekko S.I. Velichko E.G. Analiz azborka investitsionnix proektov: Ucheb. posobie –Kiev: Elga, 1999.
42. Stoyanova E.S. i dr. Upravlenie oborotnim kapitalam –M.: Perspektiva, 1998.
43. Finansovo-kreditniy slovar. -M., 1983, 1984. 1-3 t.
44. Chjen V.A. dr. Dengi i finansovie rinki. -T., 1996.
45. Sharov A.N. Evolyutsiya deneg pri kapitalizme. -M., 1990.
46. Sheremet A.D. Finansovi analiz v kommercheskom banke. –M., Finansi i statistika, 2000.
47. Bank faoliyatining normativ aktlari. -T., 1999.

48. Internet slaydlari:

- www.banking.com – mintaqaviy banklar, assotsiatsiyalar va nashriyotlar bo'yicha bank sanoati resurslari direktorligi.
- www.banking.com/aba - Amerika banklari assotsiatsiyasi.
- www.state.ct.us/dob – Konnektikut banklari va kredit birlashmalari, kredit muassasalari va qo'riqlash sanoatini boshqaradi.
- www.arraydev.com/commerce/JIBC - internet banking va kommertsiya jurnali.
- www.bankingtech.com - bank texnologiyalari.
- http://www.bizcom.ru/bank_business/index.html – virtualnoe izdatelstvo razlichnix biznes publikatsiy, v tom chisle i po "Bankovskomu delu".

Qo'shimcha adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining me'yoriy hujjatlar to'plami. 1999, 2002 yil.
2. O'zbekiston bank tizimini isloh qilish va erkinlashtirish bo'yicha qonunchilik xujjatlari. 2000, 2002 yil.
3. Bunmen G.V, Zolotaya Valyuta ponimaniyu k makroekonomiki gosudarstvii i mira. -M., 2000.
4. Gafarli M.S. i dr. Uzbekskaya model razvitiya. -M., 2000.

5. Ershov M.V. Valyutno-finansovie mexanizmi v sovremennom mire. -M., 2001.
6. Kurochkin D.N. Evro- novaya valyuta Starogo Sveta. -M., 2000.
7. Kupchinskiy V.A. Sistema upravleniya resursami banka. -M., 2000.
8. "Bozor, pul va kredit" jurnallari 2002-2003 yillardagi sonlari.
9. "Bank axborotnomasi" gazetasi 2002-2003 yil sonlari.